

Список використаних джерел:

1. Зубанський М. К. Правові обмеження у виборі методів і засобів ведення війни. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право.*, 2023. Вип. 78. Т. 2. С. 180–185.
4. Міжнародно-правове регулювання збройних конфліктів : навчально-методичний посібник / К. В. Громовенко, М. В. Грушко, К. В. Мануїлова. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 132 с.
5. Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі від 18.10.1907 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222#Text (дата звернення: 30.11.2023).
6. Міжнародне публічне право: основи теорії : навчально-методичний посібник / Х. Н. Бехруз, С. С. Андрейченко, М. В. Грушко та ін. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 252 с.
7. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 8 червня 1977 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199?find=1&text (дата звернення: 30.11.2023).
8. Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України: Наказ Міністерства оборони України від 23.03.2017 р. № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17#Text> (дата звернення: 30.11.2023).

*Мамойлик Юлія Анатоліївна,
студентка 2 курсу, група 201 ННІ
№1, Національна академія
внутрішніх справ
Науковий керівник:
Чижов Денис Анатолійович,
доцент кафедри конституційного
права та прав людини Національна
академія внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА НА СУДОВИЙ ЗАХИСТ

«Дійсна політика - не може робити кроки, не присягнувши попередньо моралі...Право людини повинно вважатися священним, яких зусиль це не коштувало б державній владі», - підкреслював І. Кант.

Класична філософсько-правова думка пов'язує ідею правової держави, насамперед, з ідеєю свободи, автономії особистості. Вона виходить з можливості встановлення таких відносин між людиною й державою, коли: по-

перше, джерелом права вважається особистість, а не держава; по-друге, змінюється уявлення про співвідношення між державою й законом, від звичної формули "закон є інструментом державної влади" здійснюється перехід до принципу "держава є інструментом закону"; по-третє, визнається, що держава стає правовою в силу того, що не суперечить і не порушує права людини, а зміцнює й захищає їх. Саме, Конституція України та чинне законодавство закріплюють за державою в особі компетентних державних органів функцію захисту прав і свобод громадян України, яка гарантує кожному право звертатися за захистом своїх порушених прав.

В умовах розвитку демократії, додержання прав і свобод людини створення належної та ефективної національної системи судового захисту стає одним з головних завдань держави. Віднині головним змістом і спрямованістю діяльності нашої держави стають права і свободи людини та гарантії їх здійснення. Утвердження та забезпечення цих прав і свобод Конституція України покладає на державу як її головний обов'язок. Недарма, на відміну від існуючого раніше наголосу: "Людини для держави" Конституція України проголосила "Держава для людини"[1].

В сучасному світі постійно лунають фрази: «я маю право!», «зустрінемося у суді!», «суд все вирішить!», «ходімо до суду». З плином часу все більше громадян починають звертатися до суду за захистом своїх порушених прав, оскільки не мають можливості відновити свої порушені права в позасудовій площині. Саме тому право на суд – є не виключно правом, яке закріплено в міжнародних нормах та в законодавчих нормах України, а й складовою частиною механізму захисту та реалізації прав людини.

Сьогодні правова система України знаходиться в стані кардинальної реформи з метою побудови демократичної, соціальної та правової держави. Фундаментальним принципом такої побудови повинен стати принцип всебічного захисту прав і свобод людини. Головним органом, що забезпечує захист гарантованих Конституцією та законами України прав і свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб, інтересів суспільства і держави, є суд. На забезпечення ефективного захисту прав та свобод людини направлені норми Конституції України, які не тільки закріплюють, а й визначають основним вектором розвитку Держави – дотримання прав людини. Відповідно до абзацу 2 статті 3 Конституції України права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, держава відповідає перед людиною за свою діяльність, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [2].

Задля дотримання прав людини необхідна наявність декількох можливостей:

- 1) можливість знати свої права;
- 2) можливість реалізовувати права;
- 3) можливість захищати свої права.

Право на судовий захист – є складовою можливістю захищати свої права у разі їх порушення.

Правам людини на судовий захист присвячені праці таких вчених, як О. Антонюк, Ю. Барабаш, В. Бойко, В. Грибанов, А. Жуковський, А. Колодій, В. Малярєнко, О. Марцеляк, В. Погорілко, Г. Тимченко, Ю. Тодика, М. Хавронюк та ін. [3, с.187].

Як зазначає М. Гаврильців, право людини на звернення до суду є «одним із фундаментальних прав людини, гарантованих на конституційному рівні. Закріплене в конституціях більшості розвинутих демократичних держав, воно посідає чільне місце в структурі конституційно-правового статусу людини та є необхідною умовою існування правової держави.

Судова форма захисту є вищою, порівняно з іншими, несудовими засобами, формою захисту суб'єктивних прав, свобод і законних інтересів, яка забезпечує всім зацікавленим особам максимум процесуальних гарантій. Тому право на судовий захист виступає засобом забезпечення передбаченої законом можливості людини звертатися до органів правосуддя за захистом її прав і законних інтересів» [4, с. 162].

У ст. 55 Конституції України визначено, що кожна особа будь-якими незабороненими законом засобами може захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань [2]. На сьогоднішній день все більш актуальним стає такий мирний спосіб врегулювання спорів у цивільно-правовому світі як медіація. Поняття «медіація» походить від лат. «mediare», і означає «бути посередником». Тобто ця форма захисту здійснюється посередником, а саме медіатором – незалежним фахівцем, який допомагає у врегулювання конфлікту шляхом приведення інтересів сторін до компромісу, тобто необхідно знайти рішення, яке задовольнить обидві сторони. Важливим на даний час постає закріплення медіації на законодавчому рівні. Так, 16 листопада 2021 року було прийнято Закон України «Про медіацію» [5], який був зареєстрований ще 19 травня 2020 року.

Я вважаю, що таке нововведення є доцільним з огляду на найближчі переваги, які можна виокремити:

- 1) зменшення навантаження на суди шляхом зменшення кількості справ; для сторін спору;
- 2) зменшення витрат;
- 3) економія часу, адже у порівнянні з судовою процедурою, вирішення спору шляхом медіації не є довготривалим;
- 4) знайдення взаємоприйняттого рішення для обох сторін.

Варто зазначити, що право на судовий захист також регламентується статтею 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, в якій визначено, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, що його встановлено законом; суд вирішує спір щодо прав та обов'язків особи цивільного характеру або встановлює обґрунтованість будь-якого висунутого проти неї кримінального обвинувачення [6].

Аналізуючи норми Конституції України та Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод можна зробити висновок, що право на

судовий захист передбачає декілька форм захисту, а саме: позасудовий, судовий, у разі вичерпання всіх можливих форм захисту прав є можливість звернутися до міжнародних установ за захистом порушених прав, та встановлює низку принципів судочинства, які визначають критерії, яким повинен відповідати судовий розгляд. Але вищезазначені норми не деталізують увагу сутнісному значенню праву на судовий захист та його розумінню.

Відповідь на це питання можна віднайти в Рішенні Конституційного Суду України у справі за конституційними скаргами Кременчуцького Анатолія Михайловича та Павлика Владислава Володимировича щодо відповідності Конституції України (конституційності) припису частини десятої статті 294 Кодексу України про адміністративні правопорушення від 21.07.2021 р., справа № 3-173/2018(1186/18, 77/19) [7].

У вище наведеному рішенні Конституційного Суду України, суд дійшов до наступного висновку: «Аналіз змісту конституційного права на судовий захист і конституційних гарантій, що забезпечують його здійснення, з одного боку, та конвенційного права на справедливий суд, з другого боку, свідчить, що приписи частини першої статті 55 Конституції України в посутньому зв'язку з приписами частини другої її статті 129 в цілому визначають право на судовий захист подібно до того, як, зокрема, у пункті 1 статті 6 Конвенції подається зміст права на справедливий суд.

Отже, Конституційний Суд України вважає, що сутнісний зміст права на судовий захист, що його встановлено частиною першою статті 55 Конституції України, слід визначати як у зв'язку з основними засадами судочинства, визначеними приписами частини другої статті 129 Конституції України, так і з урахуванням змісту права на справедливий суд, визначеного у статті 6 Конвенції та витлумаченого Європейським судом з прав людини».

Виходячи з такого висновку Конституційного Суду України, можна вважати, що поняття «права судового захисту» є комплексним та включає в себе право на справедливий судовий розгляд, право на судовий захист, основні принципи судочинства.

Аналізуючи практику Європейського суду з прав людини щодо України можна зробити висновок, що причини порушення прав людини частіше за все полягають у недосконалому законодавстві нашої держави або в його практичному застосуванні державними органами та судовими інстанціями.

Отже, нормативною базою механізму захисту прав і свобод людини є Конституція України, яка закріплює основні права та свободи людини й громадянина, гарантії їх реалізації та охорони, а також перелік юридичних засобів захисту прав і свобод людини, використання яких має забезпечити відновлення в разі їх порушення.

Судова влада є одним із найефективніших засобів захисту прав людини та громадянина від порушень. Її завдання – відновлення порушених прав і свобод людини та громадянина. Судова форма захисту є вищою формою захисту прав і свобод людини, яка забезпечує їй максимум процесуальних

гарантій. Тому право на судовий захист є засобом забезпечення передбаченої законом можливості людини звертатися до органів правосуддя за захистом своїх прав, свобод і законних інтересів.

Список використаних джерел:

1. Міністерство Юстиції України «Державно – правовий механізм забезпечення Конституційного права людини і громадянина на судовий захист та місце органів Юстиції України у здійсненні правосуддя» - https://minjust.gov.ua/m/str_9254
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Софія Чорна. Роль судової влади в конституційно-правовому механізмі захисту прав і свобод людини. Підприємство, господарство і право, N 8/2020, Київ, 2020 рік. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/8/31.pdf>
4. Гаврильців М.Т. Захист законного інтересу як передумова на звернення до адміністративного суду: поняття, сутність, види. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія «Юридична». 2016. Вип. 4. С. 161–171.
5. Закон України «Про медіацію» від 16.11.2021 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>
6. Конвенція про захист прав і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
7. Рішення Конституційного Суду у справі № 3-173/2018(1186/18, 77/19). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-21#Text>

Мельничук Аліна Михайлівна
здобувач вищої освіти ННІ №1
Національної академії внутрішніх
справ;

Науковий керівник:

Халюк Сергій Олександрович
доцент кафедри конституційного
права та прав людини,
Національної академії внутрішніх
справ
доктор юридичних наук, доцент

ПОРУШЕННЯ ПРАВ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ

Порушення прав військовополонених в умовах воєнного стану є серйозною проблемою, яку не можна замовчувати. І це вказує на необхідність зміцнення, дотримання міжнародного гуманітарного права. Життя людини є найвищою цінністю держави, дане положення можна знайти у багатьох конституціях світу, зокрема України. Зважаючи на те, що станом на 24 лютого